

„EDINOST“

Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrških in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece 3.— 4.50 za pol leta 6.— 9.— za vse leto 12.— 18.—

Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priloženo naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč. izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računne po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnništvo* ulica Molino piccolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame cije se prosto poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinosti je moč“.

„Primorskemu listu“.

II.

Oglejmo si danes malo Aškerčev baje „rudečkasti“ socializem, da vidimo, da-li ta „socializem“ res odgovarja oni grdobi, ki nas vznemirja in plaši se svojimi strahotami, kakor hitro jamemo misliti na cilje rudeče internacionale; da vidimo, da-li je Aškerc res pristaš in somišljenik one socialne demokracije, ki tesno meji se svojimi težnjami ob — anarhijo; da-li Aškerc res proslavlja ono mednarodno demokracijo, ki noče poznati ni božje, ni cerkvene avtoritete, ki noče poznati ni Boga, ni cesarja, ni domovine, ni lastne svoje krvi, svojega lastnega naroda! Poglejmo, da-li Aškerčev *genius* res zasluži označenje „rudečkast“! Poglejmo, da-li smo se mi res tako grozno pregrešili, ko smo ustregli prošnji slovenskega pisatelja, prepustivši mu pod črto našega lista nekoliko prostora, da je mogel priobčiti svojo oceno najnoveje publikacije Aškerčevih poezij!

Poglejmo torej!

Oglejmo si malo koj prvo pesem v ciklu „iz pesmarice neznanega siromaka“. — Tu vprašuje pesnik nedolžnega otročiča siromakovega, „pokaj pa prišel si na svet?“

Zlorabil svet bo tvojo dlan,
Moči zlorabil bode tvoje;
In glavo tvojo in mladost
Zlorabil svet bo v svrhe svoje*.

Mar ni res tako?! Ne pravimo, da ne bi bilo izjem. Jih je, hvala Bogu, mnogo in častnih, ko delodajalec vé in pripoznava, da delavec mu je sotrudnik, pomočnik in dobrotnik, ne pa suženj. Ali koliko tisočev in tisočev podjetnikov je, kojim je delavec le — železni stroj, kojega se poslužujejo in ga mažejo z oljem, dokler — je za rabo?! Koliko tisočev in tisočev tovarniško-dejavskih družin je, ki ob svojem dohodku ne morejo ne živeti ne umreti, dočim se svojimi rokami pomagajo nabirati milijone — za druge!! In poleg vse materialne mizerije svoje je tovarniški de-

lavc čisto tudi duševni suženj, na kojega britko ekzistencijo le redkokedaj pade žarek svetlobe. Nedostaje mu materijskih sredstev, in nedostaje mu časa in svobode, da bi mogel samega sebe posvečati svoji rodbini v toliki meri, kolikor treba za pošteno vzgojo svojih otrok. Koliko je delavcev po mestih, ki skoro nikdar nimajo prilike, da bi iskali tolažbe v svoji bedi tam, kjer je neusahljivi vir jačenja in vspodbuje za vsakogar — v verskem čutu. Tako se širi verski indiferentizem med delavci. S prva ni mogel in potem — ko je otrpnil polagoma vsled nedostatka vsakoršne verske vspodbuje — pa noče čuti več o Bogu in njegovih naokih. Iz vrst takih delavcev se v prvi vrsti nabirajo oni, ki trde, da sta verski čut in red v človeški družbi najhujša sovražnika trpečemu delavcu. Je-li pa tak delavec sam kriv, da je postal tak kakoršen je? Ali niso marveč krivi oni, ki ga zlorabljajo za svoje namene? Oni, ki ne hoté, da bi delavec poleg svoje materialne ekzistencije živel tudi svoje duševno življenje, oplemenjujoče mu čute, misli in nazore; oni, ki hoté, da bódi delavec le orodje za nabiranje milijonov; oni, ki so provzročitelji popolnega verskega indiferentizma v velikem delu zlaisti industrijalnega delavstva?! To so pravi krivci, a pesnik Aškerc zasluži le hvale, da je postavil na sramotni oder take izkoriščevalce človeških življenj.

Iz verskega indiferentizma se mora polagoma širiti demoralizacija. Je-li čudo, da delavec in delavka, ki ne prideta skoro nikdar v cerkev, ki nikdar ne slišita onih blažilnih naukov blažečih strasti in povzdigajočih človeka na višino plemenitega in idejalnega čutstvanja, ki nam vzbujajo vero na večno življenje onkraj groba, ako smo si e zaslužili na tej zemlji s poštenim in npravstvenim življenjem; da delavec in delavka propadeta v odurno materialistično naziranje in zgubita slednjic potrebno moralno oporo in jameta misliti, da tu treba uživati, tu se treba naslajati na strastih, ker s telesno smrtjo se je nehalo — vse

prosta krv, mi ne razumimo te gospodske nemščine. Pa ko si tako kričal in mahal, ko si govoril nerazumljive besede, kakor duhovnik svoj „dominus vobiscum“, bil si smešen, oprosti, zelo smešen. In nisem se mogla brzdati, srce mi ni dopuščalo*.

„Pa da“, se je zagnal Albert jezno, „ti znaš le kranjski, ti ne veš, kaj je poezija“.

Zarudevši je skočila deklica na noge, pohitela v hišo in se vrnila čez nekaj časa med nas, z majhno knjižico v roki.

„Da ne znam, kaj je poezija?“ pregovorila je Neža razdraženim glasom, „na, čitajte,“ nadaljevala je in ponujala mi odprto knjigo, „čitajte Vi, gospod Hrvat, jaz znam to knjigo na pamet, od prve do zadnje črke Recite Vi, poznam li poezijo?“

Vzel sem knjigo in prečital sem Albertu glasno naslov:

„Poezije doktora Franceta Prešerna. V Ljubljani. Pri A. Giontiniju. 1847.“

Začudila sva se, Albert in jaz. On je pobesil od jeze oči, a jaz sem pogledal čudom deklico, ki je stala odkrite glave v mesečini pred nami za mizo.

„To“, rekla je deklica in položila roko na srce, „to razumem, to občutim; za tvoje litanije ne maram“.

Je-li se smemo čuditi po takem Aškerčev „Delavčevi hčeri“, ki vsklika v strahu:

„Delavec oče moj, delavka mati!
Z délom kruh služim svoj sama si jaz
O Rojenice! Zakaj pač mi v zibel
Dote nasule ve niste svoj čas?“

Dote?! — Oh, saj jo tu nosim na licih!
Préveč, še préveč za revno deklé
Revi lepota opasna je dota;
Sáma bojim se, da bo mi v gorjé

Mi se ne čudimo nje strahu, ko se revica giblje na ledu, a nikdo ni skrbel, da jej preskrbi moralne opore! Ali ni v večni nevarnosti, da pade. Na tisoče in tisoče je takih revic. Tu iščite vzrokov demoralizaciji: v šireči se notoriški socialni bedi. Tu je vir „rudečkasti“ demokraciji! A Aškerc ne proslavlja te socialne bolezni, ampak opozarja le, od kodi prihaja ista. Na tem mu pa moramo biti le hvaležni. Rane ni možno zdraviti, ne da bi se je dotaknili.

V „Božični pesmi siromakovi“ vsklika pesnik Aškerc Onemu, ki se je porodil v pastirski koči in kojemu se je vila od Betlehema do Golgate pot trpljenja, borbe, uboštva in mučeništva, pot posuta bodečim trnjem in kamenjem:

„Ne! Ti si naš — mi bratje tvoji vsi,
Kar nas zatirancev po svetu tava,
Kar sužnjevi nas brezpravnih nosi svet,
Kar hira nas in strada in zmrzava!“

Le kdor občutil sam je kdaj gorjé,
Trpin mu, brat njegov, v srcé se smili;
In v kočah, ne v palačah še vsekdár
Človekoljubi so se porodili.

A pesnik, ki tolaži delavca in ga vspodbuja, za-trjevaje mu, da je zaščitnik vsem siromakom Oni, ki je odrešil ves svet; pesnik, ki ublažuje ogorčena čutstva delavčeva, vabé ga v družbo Odrešenika, tak pesnik da bi bil — „rudečkast“?!

Gospodje! Obracunajte se svojo vestjo!

In „rudečkast“ da bi bil pesnik, ki poje v „Večerni molitvi siromakovi“:

„Beračev Bog in bogatinov!
Ti veš, kako se mi godi.
Olajšaj mi življenja breme!
Pretežke me teró skrbi.“

„Pa začni, Neža“, nasmehnila se je gospodinja. „Ti znaš vse to na pamet, zapoj jedno Prešernovo!“

„Zakaj ne?“ odvrnila je Neža prostodušno, „če se tudi Albert jezi“, in jasnim, milim, zvonkim glasom odmevala je iz njenih malih ustnic pesnica:

Luna sije, — Kladvo bije,
Trudne, pozne ure že; — Pred neznaue,
Srčne rane — Meni spati ne puste.

Oko je sijalo deklici, prsa so se ji vzdigavala, jaz pa sem jo gledal in rekel Albertu:

„To podnebje ni za Schiller-ja“.

Od onega dne je Albert navadno zmiraj po-bešal oči proti zemlji; dim njegove smotke se je razpršal melanholično po zemlji kakor megla po nejasni jesenski pokrajini. Duša mi je zatrepetala, ko sem zapazil zopet v njegovih črtah melanholično Lenu-ovega Fausta. Ne znam, kaj se je kuhalo na dnu njegove duše, a vsejedno se je pripravljaj nekak dramatičen preobrat, komur je bila povod Prešernova serenada v mesečini, došla nečuvno miloto iz deviških ust. Če ravno je ta psihologična uganjka zelo zanimiva in morda tudi po-tenljiva, vendar nisem je nikoli rešil, ker so se tudi v mojem srcu preminjali občutki, kakor „infuzorji“ v kapljici vode.

(Pride še.)

PODLISTEK.

7

Karanfil s pesnikovega groba.

Hrvatski Spisal Avg. Čenoa; poslovenil Cvetko.

„Ne laži“, rekla je Nežka nekoliko razdraženo, „na-me se srdiš, je-li?“

„Zakaj?“ nasmešil se je gospodar.

„Tako je bilo,“ pravila je Neža nadalje jasnim glasom in oko se jej je zasvetilo; zjutraj sem prišla, na vrt, da nabere zelenjave za obed. Nankrat sem začula neko propoved. Skrila sem se za grm, pogledala. Bože moj! Čuden prizor. Gospod Hrvat je ležal v travi na trebuhu ter pušil, Albert pa sedel, vrtil glavo, obračal oči, mahal rokama, vzdihoval in govoril neke švabske litanije. Bila sem tiho, a zastoj! Vdarila sem v smeh ter zakričala Albertu, „da bi bil dober za „fajmoštra“ v Kočevju. Ni-li tako gospod Hrvat?“ obrnila se je deklica plamenom v lici proti meni.

„Da“, odgovoril sem.

„Ti si se mi rogala, ti si me razžalila“, odvrnil je Albert.

„Bog in duša, nisem, Albert“, rekla je dobivoljno deklica, „in ako sem te nehoté razžalila, podaj mi roko, oprosti! Ni prišlo iz hudobnega srca. Kaj hočeš? Tukaj smo slovenski ljudje, pri-

Delavec po Aškerčevem uzoru se obrača do Boga s prošnjo, da bi mu olajšal življenja breme. In koliko neizmerne tragike v ekzistenci zapuščenega siromaka je izražena v nastopnih verzih:

„In kaj — skrbi me — če prezgodaj
Mi obnemorejo roké?
Kaj s svojci ljubimi počel bi?
Glad pride v hišo, smrt? — Gorjé!

Da, da, tu nam je pesnik razkril velik kos sedanje socialne krivice. Mož, ki je posvečal vse svoje življenje poštenemu delu; mož, ki je bil koristen člen v človeški družbi, mož, ki je zvesto vršil svoje dolžnosti do države in je morda prelivljal kri za obstanek iste: ta mož mora zreti trepetajočo dušo v bodočnost, v one dni, ko mu po zakonu narave božje obnemore delavna roka. Kaj bode žujim, kaj z ljubljenei svojci?! Skrb in ljubezen za ljubo družinico v prsih siromakega delavca — to je vzvišena prikazen! Takega delavca proslavlja Aškerc!!

Odkrito bodi povedano, da mi ne štejemo niti v zlo takemu siromaku, ako nekako ogorčenostjo v srcu opazuje soseda, ki nima druge skrbi, nego to — kako bi zapravil svoj denar. A Aškerčev siromak ne pozivlja morda svojih tovarišev, da bi siloma odvzeli bogatino, kar ima preveč, ampak obrača se do Boga, da bi On v svoji modrosti vzravnal to socialno nerazmerje:

„Poglej o Bog, še tam soseda,
Kaj v sredi svoji on trpi!
Olajšaj mu bogastva breme,
Olajšaj tudi mu skrbi!“

Tak je socializem Aškerčev! Čitatelji, sodite sami! Sodite, ali se nam res treba sramovati takega čutstvovanja. Ali je tak socializem res „rudečkast“, ki na jedni strani zahteva pravice za delavca, na drugi strani pa navaja istega — k Bogu?! Ne, mi se ne sramujemo takega socializma, in ne bojimo se izjaviti javno in brez ovinov — da smo somišljeniki Aškerčevi v tem pogledu. Sploh: kdor ni socialist v zmislu Aškerčevem, ta nima srca za trpeče ljudstvo, ta nima zmisla za vprašanja sedanje dobe in nima zmisla o postanku velikega socialnega vprašanja. To vprašanje je tu. Le slepec je oni, ki bi hotel trmasto prezirati to vprašanje. To vprašanje trka na naša vrata, odprimo mu je, in očistimo je dobrohotno v svoji hiši. Le brezpametnež si more domišljati, da ustavi derečo reko. Pametni ljudje uravnava vodovja in navajajo je v prave struge, ker vedó, da je zamašiti ne morejo.

Preznačilno pa je, da si tudi „Primorski list“ ne upa kaj konkretnega očitati Aškerčevim pesnim „neznanega siromaka“ — da bi bila njih tendencija protivna človeškim, ali božjem zakonom. Po znani, „previdni“ taktiki označuje se Aškerčev socializem pavšalno kakor „rudečkasti“. S tem pravo za pravo ni nič rečeno, in vendar — veliko! Nočemo pobližje označevati te taktike, le toliko rečemo lahko, da tako ne bi smel nastopati duhovnik proti duhovniku. Tako postopanje sicer ni „rudeče“, ali jako jako — tendenciozno.

Še par besed v ilustracijo goriških „načel“. V isti številki, v kateri „Primorski list“ označuje Aškercu kakor „rudečkastega“ socialista, v isti številki dela globoke poklone pred krščanskim socializmom. Ugodna naša sodba o krščansko-socialnem gibanju, od prvega začetka sem, je že znana. Te sodbe nismo premenili nikdar, ne gledé na to, da so v istem tu pa tam prikazuje nemško-nacionalna peta.

Tem čudnej se nam vidijo sedaj slavospevi goriških gospodov na adresu krščankosocialnega gibanja. Nočemo posebno povdarjati, da je bilo še nedavno temu vodstvo iste stranke na Kranjskem, koji pripadajo goriški gospodje, v taboru onih, ki so strupeno nasprotni krščankosocialnemu gibanju, onih, ki so celó v Rim pošiljali svoje odposlance, da bi udušili isto gibanje; onih, ki so se v svojem strahu pred krščanskimi socialisti vezali celó z židovskim liberalizmom. Niti tega nočemo povdarjati, da je isto vodstvo bilo me onimi, ki so obsojali zasnutje Ebenhoch-Dipaulijeve katoliške stranke, dočim je bil „Primorski list“ toli navdušen zanjo, da je kar gonil naše poslance v isto — vendar trde gospodje, da se bore za ista načela! Posebno povdariti pa moramo naslednje: gospodom pri „Prim. Listu“ velja načelo, s kojim

stoje in padejo: škofom se moramo brezpogojno pokoriti v vseh stvareh in priznati jih moramo svojimi političskimi voditelji ne brigaje se za njih zasebno političsko mišljenje!

Tako zahtevajo gospodje v Gorici.

Krščanski socialisti stoje na dijametralno nasprotnem stališču, kar je bilo tudi povod, da so konservativci v parlamentu tako temeljito obsovražili krščanske socialiste. Poklicani tolmač mišljenja krščanskih socialistov v tem pogledu, poslanec in profesor bogoslovja dr. Scheicher, zahteva izrecno in neizprosno popolno svobodo nižje duhovščine v političnih stvareh.

Nočemo se izjavljati tu ni za to ni za ono stališče, ampak konstatujemo, da je ob tem glavnem vprašanju stališče goriških gospodov dijametralno nasprotno stališču krščanskih socialistov. In vendar trde isti gospodje, da hočejo širiti krščankosocialno misel. Ali je možno hkrati služiti dvema gospodom? Kje je iskrenost? Kje so načela?

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 13. avgusta 1896.

Državni zbor. Dan, ko se snide zopet poslanska zbornica, še ni določen. V parlamentarnih krogih menijo, da se snide v drugi polovici septembra. Proračun za leto 1897 se predloži v jedni prvih sej. Poleg proračuna pride baje prvi na vrsto zakon o domovinstvu, potem pridejo zakoni o preosnovi davkov, vsprejeti sicer že v zadnjem zasedanju poslanske zbornice, koje pa je izdatno premenila komisija gosposke zbornice. Ako torej plenum gosposke zbornice — na čemer skoro ni dvomiti — pritrdi tem nasvetovanim spremembam, morajo se zakoni, v zmislu ustave, zopet povrniti v poslansko zbornico. Ako pomislimo nadalje, da se bode zbornici posvetovati o povišanju plač državnim uradnikom in o obnovljenju pogodbe z Ogersko — potem smemo reči, da čaka naš parlament ogromno dela; po našem menenju preogromno. Nam vsaj se zdi, da je neneravno, da se parlamentu, kojega zakonita doba se bliža svojemu zatonu, nakladajo v rešitev stvari toli velike važnosti. Saj je naravno in notoriško, da zbornice zgublajo svojo sposobnost za delo, kadar umirajo. Tudi z drugega stališča ni prav, da se odločitev o stvareh, važnih za bodočnost, prepušča korporaciji, koje mandat poteka. Kajti z mandatom nagaša tudi odgovornost. Sicer pa obilica gradiva, ki se predloži zbornici v jesenskem zasedanju, potrja le to, kar smo trdili mi vedno: da namreč grof Badeni ni toliko neprevišljen, da bi pred časom zaključil zbornico, ki mu je — na uslugo. In tudi razpis dopolnilne volitve namesto pokojnega poslanca Kluna pričra, da zbornica bode še živela do prihoda je spomladi. Potem seveda prične veliki volitveni ples.

Statistika o šolstvu. Pisarna statističke centralne komisije je razposlala ravnokar statistiko o učnih zavodih v deželah, zastopanih v državnem zboru, za leto 1892—1893. Nekoji podatki iz te statistike uteguejo zanimati naše čitatelje. V označenem letu bilo je 546 učnih. zavodov več, nego v prejšnjem letu. Narastek je bil v prvi vrsti pri ljudskih šolah, potem srednjih in nižih strokovnih šolah. Na osmero vseučiliščih je poučevalo 388 rednih in 171 izrednih, 20 honoriranih docentov, 20 suplentov, 265 privatnih docentov, 265 adjunktov in 47 učiteljev. Vsega vkupe 1176 učnih oseb. V zimskem semestru je naraslo število slušateljev od 15,507 na 15,622. — 1262 slušateljev se je učilo teologije, 5697 pravoslovja, 4755 medicine, 1814 filozofije. Na posamičnih vseučiliščih jih je bilo v zimskem semestru: na Dunaju 6029, v Gradci 1512, v Inomostu 960, v Pragi (nemško vseučilišče) 1460, v Pragi (češko vseučilišče) 2670, v Lvovu 1283, v Krakovem 1283, v Črnovcih 310. Po narodnosti je bilo: 7308 Nemcev, 3239 Čehov, 2462 Poljakov, 589 Malorusov, 678 Jugoslovanov, 497 Italijanov, 184 Romunov, 341 Madjarov in 324 slušateljev drugih narodnosti. Po veri je bilo 11363 katolikov, 490 vztočno-grške vere, 583 luteranov, 3047 židov in 139 pripadnikov drugih veroizpovedovanj. Na vseh vseučiliščih doseglo je 1372 kandidatov dostojanstvo doktorja. (Pride še.)

Številke govore. Te dni smo čitali po novinah, da je na Dunaju 1000 odvetnikov in med temi 800 židov. Na drugem mestu tega lista pa

morejo čitati danes naši čitatelji, da je bilo leta 1892/1893. na avstrijskih vseučiliščih poleg 11,363 katolikov 3047 židov. Denimo, da se od takrat razmerje ni premenilo — a sto razlogov imamo misliti, da se je in sicer v prilog Židom — vendar že te številke kažejo grozno kričeče nerazmerje, ako jih primerjamo se številom prebivalstva. Kam jadramo? V teh številkah je svarilen glas. Ali ga ne bodo hoteli čuti naši državniki? Nikar naj se ne motijo: v teh številkah je dober kos narodnega in socialnega vprašanja.

Madjarska opozicija proti avstro-ogerski pogodbi postaja čim dalje tim živahnija. Na shodu, ki je bil te dni v Búd-St. Mihalyju, govoril je o tej stvari poslanec Gabriel Ugron in rekel: „Došlo je z nami tako daleč, da smo postali tlačani države (!). Prebitki Avstrije so povsodi na prvem mestu; carinarska in trgovska zveza določeni stí v njeno korist. Sedaj moramo še kvoto povišati (Strašno!). V ostalem pa je treba vprašati, da-li ne bi bilo prisiliti vlado na to, da razpusti parlament. Potem bi se mogle narod izjaviti o pogodbi. Ako bi jaz znal, da se narod ne da zapeljati s par goldinarji in da bode volil svobodno, predlagal bi, da se parlament zaključi. Potem bi se mogel postaviti nov parlament, ki bi storil Madjarsko svobodno“. Široka usta pa imajo ti Madjari!

Jubilej dinastije Petrovič-Njeguš. Odbor za proslavo dvestoletvice vladanja dinastije Petrovič-Njeguš v Črnigori dela jako marljivo in je dobil na svoj poziv že mnogo odgovorov iz Srbije, Rusije, Bolgarske, Angleške, Italije in Francoske. Glavna proslava bode dné 19., 20. in 21. septembra. Prvega dné odkrijejo spomenik vladiki Danilu Petroviču-Njegušu, prvemu vladarju in gospodarju iz te dinastije ter prenesó kosti v novo knežje groblje v Orlov krš. Drugi dan slavila se bode stoletnica bitke pri Krušu, v koji so Črnogorci pod Petrom I. sijajno premagali Turke in osigurali nezavisnost Črnogore. Tretji dan bode ljudska veselica. —

Zaroka med italijanskim prestolonaslednikom in črnogorsko princezinjo Jeleno je baje gotova stvar. Saj tako trde krogi, o katerih smemo misliti, da so dobro obveščeni. Na dvoru na Cetinju delajo baje velike priprave za vsprejem prestolonaslednika. Za istega se na novo prirejajo prostori v nekem gradiču. Oni črnogorski častniki, ki so dovršili svoje nauke v vojaški šoli v Modeni, sestavijo posebno častno kompanijo, ki bode pridodeljena visokemu gostu. Najvišja cerkvena instancija v Črnigori, mitropolit na Cetinjah, je baje že dovolil, da princezinja prestopi h katoliški veri.

Položaj na Kreti. „Agence Havas“ javlja dne 12. t. m. iz Aten: Odposlaniki evropskih držav izročili so danes grški vladi novo spomenico, s koje ji očitajo, da dopušča pošiljati orožje na Kreto. Vlada je odgovorila, da je storila vse potrebno, kar so svetovale države, toda ljudstvo je vsled dogodkov na Kreti preveč razburjeno, da bi se moglo storiti še kaj več. — Nekateri častnike, koje so bili zaprli, ker so jih imeli na sumu, da namerujejo oditi na Kreto, stavili so na svobodo, ker se je pokazalo, da niso krivi.

Včeraj došlo je iz Aten na Dunaj to-le poročilo: Grški ministerski predsednik Deliannis vsprejel je včeraj tri odposlance Krečanskih revolucionarcev. Med temi bil je jeden pop, znani vodja revolucionarnega gibanja. Govori se, da vojni minister nameruje odstopiti, ker se hoče disciplinarnim potom postopati proti onim grškim častnikom, ki so pobegnili na Kreto.

Nova časna vlada na Kreti. O revolucionarni vladi upornih Krečanov poroča „Vossische Ztg.“: „Minolo soboto minolo je 40dnevno zasedanje krečanskega deželnega zbora. To zborovanje ni imelo nikakoršnega vspeha. Krečani so zatorej odstopili od tega, da bi poskusili zboljšati položenje potom mirnih pogajanj. V Zizifisu, pokrajina Apokorona, sestali so se zastopniki vseh pokrajina v slovesno zasedanje. Kakor že znano, imenovali so časno vlado pod predsedstvom starega vodje Gera Kostakosa Voludakisa. Zbor je sklenil počakati še 3 ali 4 dni na odgovor turške vlade, predno proglasi združenje Krete z Grško. Nova vlada pripravlja okrožnico za konzule inozemskih držav, v koji bode povdarjeno, da so Krečani poskusili poslednje mirno sredstvo, predno so storili zadnji korak. Krečani so napovedali premirje in v deželnem zboru sodelovali so odkritosrčno, toda Turki so zlorabljali premirje neprenehoma z na-

padi, krvoločnostmi in vsakovrstnimi izgredi, deželni zbor pa so zlorabljali kakor neznatno igračo, da so si pridobili časa.

Novi predsednik krečanske revolucionarne vlade, Voludakis, je 92leten starček. On je eden izmed najpoznanejših in najhrabrejših vodij od upora 1866. leta. Bil je vodja krečanskega odposlanstva na berolinskem kongresu in je iskren prijatelj — Angleške*.

Različne vesti.

Zaradi današnjega praznika odpade večerno izdanje današnje številke. Prihodnje izdanje izide v torek zjutraj ob navadni uri.

Za rojstni dan Nj. Vel. cesarja. Kakor obče znano, bode prihodnji torek, t. j. dne 18. t. m. rojstni dan Nj. Veličanstva našega cesarja. Tem povodom bode omenjenega dne ob 9. uri predp. slovesna sveta maša v stolni cerkvi pri sv. Justu. Po sv. maši bode zahvalna pesem in blagoslov. Te službe božje udeležè se zastopniki civilnih in vojaških oblastnij, korporacije in reprezentance.

Svečanega obhoda po mestu v predvečer rojstnega dne Njeg. Veličanstva t. j. dne 17. t. m. na večer udeležè se s svojo zastavo tudi „Delalsko podporno društvo“ in sicer bode stopalo takoj za veterani, kar se daje do znanja vsem družabnikom. Temu društvu se pridružijo tudi člani „Trž. podp. in bralnega društva“.

Gosp. Filipa Antonovića Abrama, dvornega svetnika na c. kr. vrhovnem sodišču, zadela je z nova grozna nesreča. Umrl mu je v noči od 12. do 13. bežečega meseca v Frohleitenu blizu Nemškega Gradca sin jedinec, dvaindvajsetletni Evgen. Zares prehud udarec za očetovsko srce; ako more pa gosp. dvor. svetnika utešiti kaj v britkih teh trenutkih, teši naj ga to, da je pretresla ta vest vse brezštevilne njegove rojake, da vsi ga pomilujò in iskreno želè, da mu Bog daj prenesti tudi užasni ta udarec neizprosne osode.

Osebnost. Avstro-ogerski odposlanik in pooblaščen minister v Atenah, baron Gustav Kosjek, odpeljal se je včeraj po železnici iz Trsta v Brindisi, od koder se vrne na svoje mesto v Atene. Kakor znano, dospel je baron Kosjek iz Isla.

Premeščenje na pošti. Poštni tajnik v Zadru, Friderik Tremoli, premeščen je k poštneemu ravnateljstvu v Trst.

Skladatelj Fr. S. Vilhar odlikovan. Črnogorski knez Nikola odlikoval je našega skladatelja Fr. S. Vilharja vitežkim križcem knjaza Danila I. v znak „priznanja njegovih zaslug na polju narodne glasbe“. Čestitamo!

Razpisan štipendij. Iz ustanove Nikola Tomaseo razpisan je štipendij 176 gl. 40 novč. na leto. Štipendij je oddati kojemu siromašnemu in marljivemu gojencu trgovinskega ali navtiškega oddelka tukajšnje trgovinske akademije. Ako pa ne bi bilo takih prosilcev, odda se štipendij kojemu dijaku, učečemu se filologije na kojem tuzemskem vseučilišču. Natečaj pa je omejen na dijake, bivajoče v Trstu, toda prednost imajo oni, ki so rojeni v Dalmaciji. Prošnje do konca t. m. mestnemu magistratu tržaškemu.

Birma v Rovinju. Poreški škof msgr. dr. Flapp bode dné 15. in 16. t. m. delil zakrament sv. potvrde v Rovinju. K birmi je prijavljenih okoli 600 otrok.

Reakcija?! Pišejo nam: V prejšnjih časih primorani smo bili neredkokrat, da smo morali grajati poslovanje v tukajšnjem društvu veteranov. Naša narodnost se je prezirala popolnoma, da-si smo bili Slovani v tem društvu prevažen činitelj, toliko v številnem, še bolj pa v kvalitativnem pogledu. Pred nekoliko časom — pod novim predsedništvom — obrnile so se stvari na bolje in dospeli smo do vsaj relativne zadovoljnosti. Ni bilo to na škodo društvu. Postalo je agilneje, gibčneje. To pa je menda peklo v oko izvestne „prijatelje“, ki si nikjer in nikoli ne morejo misliti Slovana enakopravnega. Le-ti so menda pritiskali in navstala je zopet nezdrava reakcija, ki je — kakor znamenja kažejo — zopet izbacila slovenski jezik iz društva veteranov. Pred seboj imamo namreč neko povabilo, pisano samo v nemškem jeziku. Da označimo tako postopanje, treba povedati, da med 600 člani je nad 400 Slovencev, ostali so Italijani in Nemci. Zlasti med izvršujočimi člani, to je takimi, ki res nastopajo v

uniformi, je komaj 10 Italijanov. Sploh so med izvršujočimi člani — ako abstrahujemo od onih, ki že po svojem poklicu nosijo uniforme — skoro sami Slovenci!! Bog razumi potem postopanje slavnega odbora proti slovenskemu jeziku! Kaj poreče k temu zlasti nabrežinski oddelek? Ali pa se postopa tako le komoditeti gospoia uradnika na ljubo?! Tem žalostneje.

Slavni odbor se utegne kesati, da se je brez potrebe udal taki reakciji. Gleda naj, da društvo kmalu ne bode več tako, kar bi moralo biti: slika v malem naše ukupne Avstrije; ukupnost raznih jednakopravnih in ljubečih se narodnosti, koje spaja trdna vez dinastiškega čutstvovanja. Ako se vsa društva udajo jednostransko-narodni ideji, društvo veteranov ne bi se smelo nikdar. Zato bi obžalovali reakcijo proti slovenskemu jeziku, tudi ko bi naš živelj ne bil v večini, tako jo pa — obsojamo.

Za danes zadoščaj.

Občni zbor pevskega društva „Zarja“ v Rojanu vršil se je minolo nedeljo ob toliki udeležbi, kakor še nobenkrat do sedaj. Udeležilo se ga je nad 70 udov. Zborovalce je primernim nagovorom pozdravil društveni predsednik, gosp. Josip Katalan ter predstavil višega komisarja Bacherja kakor vladnega zastopnika. Poročili tajnika in blagajnika sti se odobrili. (Iz poročila tajnikovega prinesemo prihodnjič nekoliko podatkov). Zbor je vsprejel nastopno z ozirom na sedanje homatije v Rojanu jako umestno resolucijo: Vsled sklepa občnega zbora pevskega društva „Zarja“ v Rojanu se stavijo sledeča ponižna vprašanja do prečastitega gospoda župnika v Rojanu:

1. Ali misli prečastiti gosp. župnik odrediti potrebno, da pevsko društvo „Zarja“ pride do svojih pravic, kar se dostaje cerkvenega petja?

2. Ali je gospod župnik pri volji, da pripozna „Zarjo“, ki se je toliko let žrtvovala za cerkveno petje, še nadalje kakor poklicano za izvrševanje cerkvenega petja, in to na korist vere same in miru v tej fari?

3. Ali je pri volji veleč. g. župnik, zaukazati organistu, da mora biti s cerkvenim petjem vse tako, kakor je bilo pred dohodom veleč. župnika in da mora prepustiti pevskega društvu „Zarja“ tiste stare pravice, katere je imelo pred dohodom gosp. župnika?

4. Ako velečastiti g. župnik ni pri volji pripoznati pevskega društva „Zarja“ kot tako, prosi se pred ko mogoče primerne odgovora.

V odbor so bili voljeni: predsednikom Josip Katalan, tajnikom Petrič Josip, blagajnikom Jure Piščanc. Odborniki: Katalan Anton, Ferluga Matvez, Piščanec Andrej, Bole I. Marija. Pregledovali računov: Katalan Franjo, Vitenc Josip in Gerdol Ivan.

Občinski zastop koperski proti ponarejenem vinu. V svoji seji dne 12. t. m. razpravljal je občinski zastop v Kopru o dejstvu, da se je poslednji čas zelo razširila trgovina s ponarejenim vinom, ki poplavlja sosebno tržaško in reško tržišče. Z ozirom na to, da je tako vino škodljivo zdravju in uvažujè, da razprodaja takega vina pripravlja ob dober glas pristno, domače vino, kar je v veliko gmuotno škodo pokrajini, sklenil je občinski zastop soglasno, da odpošlje resolucijo trgovinskemu ministerstvu, s koje prosi, da bi se izdal zakon, ki zabranjuje izdelovanje umetnega vina in pa trgovino s snovmi, potrebnimi v vršitev te „industrije“.

Iz Kopra nam pišejo: Mesto Koper, katero šteje z okolico okoli 12.000 prebivalcev, ima precejšno kupčijo z vinom, oljem, s sviloprejkami, s spomladnimi pridelki i. t. d. Do sedaj ni bilo tukaj nobenega patentiranega mešetarja (sensala), kateri bi bil potrjen od istrske kupčijske zbornice; radi tega opravljali so to službo razni „laži-posredovalci“ brez potrebnega znanja in brez državnega pooblaščenja. Da se pa odstranijo te nerednosti nastale radi pomanjkanja pooblaščenega kupčijskega posredovalca, naznanja se slavnemu občinstvu, da tu v Kopru in okolici je eden edini pooblaščen sensal in kupčijski posredovalec (z dekretom z dné 27. otabra 1894), ki je dobrim vspehom prebil predpisano skušnjo, položil potrebno kavicjo ter tudi izrekel službeno prisego. Ta je gosp. Fran Tommasich. Tarif, kateri kaže, koliko je treba plačati pooblaščenemu sensalu, je v njegovi pisarni

v Kopru, Calegaria h. št. 1122, v pritličji. Med drugim vidi se tukaj tudi, da o prodaji vina, olja, žita, grozdja, plača prodajalec le 1/10 (jeden odstotek) sensarije.

Iz Jelšan pišejo „Slovencu“, da se podgrajski orožniki jako zanimajo, kdo je naročnik tega lista. Povod tej paznosti je bilo najbrže par dopisov, ki so se bavili z bližajočimi se volitvami. Te šmenecane volitve! Naši jih komaj čakajo, onih družih pa, ki niso naši, je strah. V tem pogledu nadaljuje „Slovenec“ dopisnik: G. nadžupan, vi pravite, da se je prej mudilo nam, a sedaj pa se ne mudi vam! Povemo vam pa, da se nam mudi tudi sedaj, zato smo potrebno že ukrenili, da se razpišejo kmalu volitve! Z odlašanjem se ne rešite! Upamo, da propadete sijajno, dasi ljudje vaše stranke agitirajo na vse kriplje in se poslužujejo tudi parole: „Le duhovnov ne voliti!“ Zakaj se pa bojite farjev? Zato, ker se bojite v obče, da bi prišel v odbor sploh kak mož, ki bi kaj razumel! Pa mi volilci vam kličemo, da čemo med 24 odbor-niki, katere bomo volili mi (ne toraj samo 18 kakor se je volilo po starih listinah, in katere popravljene imele so 500 napak, da smo morali rekurirati), imeti tudi duhovnov. Volilci, stojte torej trdno za nove naše moze, ker korist imeli bodele le vi, in ne dajte se pregovoriti na noben način! Tudi ne s tem, da bodele imeli več plačil, ker bo imel novi tajnik 500 gl. plače i. t. d., kakor vam pravijo. Gledé plačil ostane vse pri starem, v drugih rečeh se pa zboljša. Pridite torej vsi volit, ko napoči čas!

Kolera v Egiptu. Od kar je pričela epidemija v Egiptu pa do včeraj obolelo je za kolero 16.866 oseb in 13.956 jih je umrlo. — Iz Dongole poročajo, da se je tam pojavila neka kužna bolezen, ki skoro v vsakem slučaju konča v nekolkih dneh s smrtjo. Ni še gotovo, da-li je ta bolezen kolera.

Sneg avgusta meseca. V klimatiškem zdravišču Caunteret v iztočnih Pirenijah (Francoska) padlo je dne 12. t. m. snega okoli 50 cm. na debelo. Umevno je, da so bili mnogoštevilni tam bivajoči letoviščniki zelo neprijetno iznenadeni. Mnogo izmed njih je pobegnilo pred „zimo v avgustu“.

Čudo moderne tehnike. Strokovni list „Extra-blatt für österr.-ung. Papier-Industrie“ objavil je te dni nasledni zanimivi poskus, ki so ga napravili nedavno v papirnici tvrdke Menzel & Co. v Olgenthalu. Šlo je zato, da bi konstatovali, koliko je treba časa, da se spremeni živo drevo v gotov časopis. V ta namen posekali so tri velika drevesa v bližini papirnice. To se je zgodilo ob 7. uri 35 min. zjutraj v prisotnosti lastnikov papirnice in notarja, ki je bil pozvan, da službeno potrdi ta poskus. Posekana drevesa so spravili na žago papirnice, kjer so jih zrezali v 0:30 m. dolge, drobne koščke. Ti koščki došli so v mehanični mlin in žaganje došlo je v velike čebre, kjer so je pomešali z drugimi tvarinami, potrebnimi za izdelovanje papirja. Ta zmes je tekla po stroju za izdelovanje papirja in ob 9. uri 34 min. odrezala se je prva pola. Zrezani papir prepeljali so v prisotnosti notarja v tiskarno, oddaljeno kake 4 kilometre od papirnice in ob 10. uri bil je list dotiskan. Drevo se je torej spremenilo v 2 urah 25 min. v časopis! Omenjeni lastniki papirnice pa niso zadovoljni z izidom tega poskusa, ampak nadejajo se, da pridobé prihodnjič še kakih 20 minut.

Sodnijsko. Včeraj stali so pred tukajšnjim sodiščem, obtoženi hudodelstva tatvine odnosno sokrivnje na tatvini: 33letni Alojzij Bortoluzzi, 41letni Anton Raduan, 46letni Jernej Zago, vsi trije težaki; 46letni starinar Silvester Pahor in 49letna njegova žena Marija. Prvi trije obtoženi bili so tatvine, poslednja dva sokrivnje. Omenjeni težaki ukradli so dne 9. junija t. l. v novem pristanišču tvrdki Ign. Brüll 228 1/2 kg. bombaža, kojega so odpeljali Pahorju, ki ga je kupil po 19 nč. kilogram. Sodišče spoznalo je vse obtožence krivimi in je obsodilo Bartoluzzija na 6, Raduana in Zaga vsakega na 7, Pahorja in njegovo ženo vsakega na 4 mesece težke ječe.

32letni mornar Marko Marinovič in 21letni njegov tovariš Ivan Perica, oba iz Dalmacije, dobila sta zaradi prestopka tatvine vsak po 14 dnij zapora. Ukradla sta na ladiji „Biokovo“, na kateri sta služila, par kilogramov volne.

